

Nu konden de Hebreërs echter vragen: geldt dit wel voor ons? Het is tot drie grootvorsten in het rijk Gods gezegd.

Doch nu komt de Geest Gods het hier zeggen, in dezen zendbrief: Hebreërs, dit zegt God 66k tot u! Immers, tot alle strijders en leiders in Zijn koninkrijk, tot alle bouwers aan Zijn huis.

Ook tot ons komt dit woord in onzen bangen tijd, nu strijden en leiden en bouwen zoo heel moeilijk is. Wij weten: in Christus liggen alle beloften des Heeren vast. In Zijn onvergankelijk leven. In het hemelsche werk dat Hij, aan Gods rechterhand gezeten, voor Zijn kerk doet.

Daarom, bedrukten van hart, moedelooze kampers, ongetroosten, die klaagt: de Heere heeft mij verlaten en vergeten: grijpt Zijn Woord aan. Geloof Zijn gewisse beloften. Soms schijnt Zijn hand los te laten, opdat wij onze hulpbehoefte recht gevoelen zouden. En bidden zouden: ach Heere, verlaat mij niet om mijn zonden! Maar dan moeten we terug naar de Schriften.

Hoe heerlijk als onze ziel rust in het Woord, door den Geest aan ons hart geheiligd.

Dan hooren we het weer: Ik zal u niet begeven en Ik zal u niet verlaten.

Tweemaal: IK.

De bezwaren klein, de Helper groot. Hij is almachtig en barmhartig. Hij zet Zijn machtig Ik in den strijd om te overwinnen.

Waarom zoude ge dan niet hopen? Gij, die de toekomst zoo donker ziet.

Voor uzelf en voor de kerk van Christus en de voltooiing van Zijn rijk in deze tijden.

Gij die klaagt: de vijanden zijn te machtig; de Jordaan is te diep; de tempelbouw te moeilijk.

Hoort des Heeren Woord: Ik zal u niet begeven en Ik zal u niet verlaten. Dan kunt ge weer zingen: Ik roem in God, Ik prijs 't onfeilbaar Woord!

F. C. M.

Blijven bij het punt!

Dr A. Kuyper heeft eens — 't was in de oorlogsjaren — op de manier van een vertraagde film de daad pogen te ontleden van een duikbootcommandant, die een schip tot zinken gebracht en de opvarenden in den dood gedreven had. Zulk een analyse doe ieder, die een ander ervan beticht, dat deze in zijn critiek (dus in een oorlog, polemos) zich bedient (!) van het wapen (!) der „verdachtmaking“ (!).

Daarvan heeft „De Heraut“ mij beschuldigd. En van die beschuldiging zeg ik hardop, dat ik ze ver van me werp.

In zijn door mij overgenomen artikel beweert Prof. Kuyper, dat ik in mijn „Open Brief“ me van „uitvluchten“ bediend heb. Door de kwestie zóó te stellen, verschuift Prof. Kuyper het probleem.

Mag ik nog eens Prof. Kuyper herinneren aan zijn eigen thema? Zijn thema was niet: Prof. Wencelius is toch een goed calvinist en Prof. Schilder heeft op eigen gronden dat ontkend. Had Prof. Kuyper op grond van publieke stukken dat aangetoond, dan, maar ook dan alleen ware een verwijzing achteraf mijnerzijds naar anderen, Dr Beets, Dr van Lonkhuyzen, een „uitvlucht“ geweest.

Maar neen: het thema van Prof. Kuyper was: Prof. Schilder maakt gebruik van het wapen der verdachtmaking. Dat stond bovenaan in zijn artikel. Daarop liep het uit.

Welnu, in de bestrijding van DAT thema was mijn verwijzing naar Dr Beets, Dr van Lonkhuyzen geen uitvlucht, maar een heel normaal argument. Iemand, die beschuldigd wordt van de keus — ter bereiking van een doel in een zake-lijken „polemos“ — van een zeer leelijk wapen, gebruikt geen uitvlucht, maar argumenteert, als hij laat narekenen, hoe hij aan zijn wapenen gekomen is, en in welke onderstellingen hij er mee heeft geopereerd.

Zóó heb ik aangetoond, dat ik niet, om toch maar te kunnen critiseeren, kwaad zei van een mij onbekende, doch dat ik — net omgekeerd — de critiek inzake Parijs, wat de Calvin-herdenking-in-woorden betreft, en als totaal genomen, opbouwde uit wat in het publiek werd gezegd omtrent iemands publieke positie. Dr Beets — een verdiediger nog wel van het congres van Amsterdam — had opgemerkt, „dat ten minste de buitenlandsche Congresleden het niet zoo nauw opnamen met den term „Calvinist““. Volgens Dr Beets „BLEEK“ dit wel uit de tegenwoordigheid van Prof. L. Wencelius. Dr Beets had gedaan, wat ieder onbevangene doet: den man in kwestie beoordeelen naar zijn publieke positie aan een confessioneel-geteekende, en dan links-georiënteerde Quakerschool. Bedien ik mij nu kwaadwillig van een oneerlijk wapen, als ik dat geloof? Ben ik subjectief oneerlijk, als ik een voorstander van een door mij veroordeeld congres begin te gelooven, temeer,

waar hij mij niet meer oplegt, dan dat ik van den buitenlander aanneem, wat ik ook van elken Nederlander, tot ik beter ingelicht ben, aanvaard? Vooral als ik, een particulieren brief krijsende over de zaak (zie verleden week), dan nog eens informeer bij hem, die Dr Beets' congres-welgezinde argumenten had doorgegeven? Is het de keus van een dum-dum-kogel, als Dr van Lonkhuyzen, op informatie uitgegaan bij Dr Beets, van dezen publiek de informatie krijgt, dat de connectie van Prof. W. aan een College, waarover Dr Beets het Nederlandsche publiek inlichtte in de Chr. Enc. (art. Friends, II, 210), hem (Dr Beets) wel wat vreezen doet voor zijn Calvinisme? En is het dan oirbaar, om het natuurlijk zóó en niet anders bedoelde woord (zijn calvinisme „verdacht“) anders uit te leggen dan Dr van Lonkhuyzen bedoeld heeft?

We zullen opzettelijk ons dezen keer met geen woord inlaten over de vraag, wat we van Prof. Wencelius' calvinisme denken moeten. Niet, om de zaak te ontloopen. Maar wel, om „De Heraut“ gelegenheid te geven, eerst de beschuldiging van oneerlijke bedoeling (zich bedienen van het wapen der verdachtmaking) terug te nemen. Heeft het blad daarna nog vragen, het kan antwoord krijgen. Maar we zullen voorshands blijven bij het thema, dat het orgaan zelf stelde, en laten ons geen ander opdringen.

Ik vind één poging van Prof. Kuyper tot argumentatie.

Het is deze: Prof. W. had zich bij het Amsterdamsche congres aangesloten, en dus verklaard, met de calvinistische belijdenis het geheel eens te zijn.

Maar „De Heraut“ weet wel, dat dit mij niets zegt. Wel, natuurlijk, omtrent de subjectieve bedoeling. Maar DIE heb ik bij geen enkelen congresganger in twijfel getrokken. Wel oordeelde ik, en oordeel ik nog, dat het mij een verraad aan de gereformeerde belijdenis schijnt, als ik van al de diverse dames en heeren, die het Amsterdamsche congres hebben bezocht — de lijst met namen ligt hier naast me — MIJNERZIJDS zou verklaren, dat zij „met de calvinistische belijdenis het geheel eens zijn“. Ik heb daar veel over geschreven: „De Heraut“ heeft de argumenten niet weerlegd. Dat hoeft ook niet; als het blad mij dan maar geen andere dingen laat zeggen, dan ieder van mij lezen kan. Dat Prof. Halfjema den congres-grondslag meent te kunnen aanvaarden, vind ik wonderlijker, dan dat een leeraar aan een links Quaker-college het doet. Toch zie ik het gebeuren.

Eén ding kan misschien misverstand hebben gegeven: mijn eerste opschrift „vrijzinnig en calvinistisch“. Dat was echter van dezelfde beteekenis, als wanneer ik spreek over „anti-revolutionair en hervormd“. Of over „modern en ethisch“. Of over „Turksch en paapsch“. Het ging niet over een persoon, maar over twee groepen, die elkaar ontmoetten bij de Calvin-herdenking. En dat die twee elkaar hebben ontmoet, dat is een feit. Vrijzinnigen hebben te Parijs in Prof. Kuyper de V. U. willen eeren. Dat ze hun modernisme niet onder stoelen en banken staken, dat zegt ronduit Prof. Dr G. Ch. Aalders. Dat zegt — en ik wilde dat ik het kon tegenspreken — ook het „Algemeen Weekblad“. Herinnerende aan de namen van Boegner, Choisy, Monnier, Lecerf, zegt het orgaan: dat deze theologen in ons vaderland voor het grootste gedeelte niet bij de Calvinisten, maar bij de Ethischen, of zelfs bij de min of meer Vrijzinnigen worden ingedeeld; dat ze in het geheel niet met de Nederlandsche Calvinisten kunnen worden vergeleken. Precies hetzelfde bedoelde mijn opschrift.

Indien Prof. Kuyper „de eer van onze christelijke pers hoog houden“ wil, dan bewijze hij zijn beschuldiging van: „zich bedienen van het (strijd)wapen der verdachtmaking“, of herroep ze. „Eer is leer“. Eerst als dat gebeurd is, ben ik bereid, verder te spreken over onderwerpen, die Prof. Kuyper mij zou willen voorleggen zijnerzijds. Ik weiger, een ander thema nu te behandelen dan zijn eerste.

K. S.

Een cursiveering van „De Heraut“ en een conclusie van „Haarlemsch Kerkblad“.

Ik ben genoopt, me nog eens bezig te houden met „De Heraut“, in verband met de vraag, of de promotie van Prof. Dr H. H. Kuyper niet de gedachte wekt, dat hij van gedachten is veranderd ter zake van wat hij in 1914 schreef tegen het promotierecht der Theol. School.

Vooraf merk ik iets op.

Er is in een Chr. Geref. orgaan — dat een artikel bouwde op pure fantasieën, en onware beweringen, waarop ik het orgaan reeds wees — beweerd, dat „De Reformatie“ partij koos inzake „Kampen“ en „Amsterdam“. Zulk een dwaze probleemstelling bewijst een te engen gezichtskring. Ons blad kiest wel, maar doet geen partij-keus. Het is geen „bijwagen“, noch van „Amsterdam“, noch van „Kampen“. Ons blad heeft alleen tot doel, wanneer het kwesties als de onderhavige aanraakt, te vragen, of een argumentatie, die jaren lang ons gereformeerde leven heeft gestuurd in een bepaalde richting, en ten slotte in het slop van de rich-

ting-loosheid¹⁾ (een zaak laten rusten, wegens „gebrek aan eenparigheid van gevoelen“) juist is geweest. En of ze nog juist is. Er zijn er — getuige het Chr. Geref. orgaan — die zulk een onderzoek dadelijk tot een „partij“-kwestie maken. Er zijn gelukkig ook anderen, ook onder hen, die tot nu toe tegenstanders waren van het promotierecht der Theol. School, die het beter zien. Zij meenen met ondergeteekende, dat ieder christen, onverschillig wat hij vroeger dacht, zich van harte verheugen moet, indien onhoudbare argumenten ook als zoodanig worden gezien. Opdat er vrede kome. Ernstige menschen voelen het als een hinder, indien de Gereformeerde Kerken jaren lang met het mes, en broeders met een brok in de keel bleven zitten. Zij verlangen naar blijvend onderzoek, opdat we het leven niet verstikken en vergiften door partij-keus, die soms naar argumenten zóókt ter verdediging van wat men vooraf wilde (wereldgeleijkvormigheid!!!), doch elkaar als broeders vinden, wetende, over en weer elkaars argumenten ter toetsing over te geven voor Gods aangezicht.

Een onderzoek naar de nuchtere waarheid is niet partij-politiek. Het is juist het medicijn er-tegen.

De lezers herinneren zich, wat ik schreef over „De Heraut“ in verband met de promotie van zijn redacteur, onlangs te Parijs. „De Heraut“ was zoo vriendelijk, daarop te antwoorden.

In het eerste artikel trof ons dadelijk een cursiveering.

Wie een woord cursiveert, of spatieert, wil daarmee zeggen: let nu goed op, want anders vergist ge u.

Nu kan het mijn bedoeling niet zijn, „De Heraut“ thans te beantwoorden; ik weet niet, of het orgaan reeds uitgesproken is. Bovendien neig ik er toe, de kwestie t.z.t. afzonderlijk in een brochure te behandelen.

Maar op één punt wil ik toch even wijzen. Ds Boeijsing, die inderijd zoo vriendelijk was, nota te nemen van onze opmerking, komt thans na lezing van het eerste Heraut-artikel op de zaak terug. In een zeer vriendelijk gesteld artikel wijst hij op een uitdrukking, die door „De Heraut“ is gecursiveerd. Het betreft de woorden „OP EIGEN NAAM“. Prof. Kuyper had gezegd, dat „tot dusver“ (1914) „nog niet één Theologische School, ze moge dan Seminarie, College, of FACULTE DE THEOLOGIE heeten, zich het recht heeft aangematigd om OP EIGEN NAAM den doctoralen graad te verleen“.

De nadruk wordt thans gelegd op dat „OP EIGEN NAAM“. Ds Boeijsing merkt naar aanleiding daarvan op:

„Het blijkt, dat dit citaat niet goed gelezen is, door de uitdrukking „op eigen naam“, waarop een sterke klemtoon moet gelegd, te veronachtzamen“.

Tot zoover Ds Boeijsing. Die sterke klemtoon is er in 1914 door „De Heraut“ zelf niet op gelegd. Wat ons betreft: men mag in 1935 die uitdrukking zelf allen klemtoon geven, dien men wil. Want ook met den klemtoon erop houden we vol: de vrije protestantsche theol. fac. van Parijs promoveert OP EIGEN NAAM.

In „Minerva“, Jahrb. d. gel. Welt, 1934, 2e Abt. komt de Conseil de l'Université voor. Bij de „membres de droit“ geen enkel lid dezer theol. fac. Bij de „membres élus“ evenmin. Bij de „membres désignés par le Conseil“ evenmin. Tot de officiële faculteiten behoort de prot. theol. fac. niet. Wel wordt nog in „Minerva“ tot de officiële instellingen der UNIVERSITEIT gerekend het „Institut Catholique“ (Enseignement supérieur, libre), met een faculté de théologie, een fac. de droit canonique, fac. de phil., fac. de droit, fac. des lettres, een école supérieure des sciences, een école sup. de comm. cours publics et cours libres. Maar de Vrije Prot. Fac. wordt onder een afzonderlijk hoofd vermeld, geheel los staande van de universiteit.

Voorts: ik herinnerde reeds aan het jaar 1906: scheiding van kerk en staat. De wet was gedateerd 9 Dec. 1905; maar niet dadelijk werden de banden doorgesneden: zoo heeft b.v. de faculteit van Montauban eerst op 1 November 1906 officieel hoeven te verdwijnen (L. Vié, in L'Université de Toulouse, son passé — son présent, 1229—1923, Toulouse, Ed. Privat, 1923, p. 95). Men herinnere zich dit, en lette dan op het volgende.

In den Catalogue des thèses et écrits académiques van het cursusjaar 1905—1906 staat de protestantsche faculteit van Parijs nog vermeld onder de Universiteit, en kon men nog opgeven de proefschriften van M. Goguel, H. Monnier (thèses de doctorat) en J. Lajciak (doctorat de l'université, nog iets anders). Maar in denzelfden Catalogue over 1906—1907 vindt men onder de Université de Paris geen woord meer over de Fac. de Théol. Evenmin in dien van de volgende jaren (ik controleerde tot 1923). Deze Catalogue, officiële uitgave van het Ministère de l'instr. publique) volgt na 1914 de

1) Het is dus geen kwestie van meerderheid tegen minderheid (zoals Ds Boeijsing meent). Wij allen zitten in het slop: wij moeten er allen uit.

indeeling deeling 2 een univ er teverg proefschr pas in 12 (verder z meld voc gische dis Prof. Fa Nu lett tates. Ve van Aug. ciël ops.

We no Goguel (théol.). de Par de théol. Lajciak staat er Théol. Pr zijn pro Univer Fac. de dissertat verklarim president doch bov ciële ve mer: le Paris M ook de Monnier „Thèse“ theol. fa Fac. Liba ontbre siteit. blad; en et per vice-do vice-recl eerstgenc de sancti teit, ma door der nog vóór siteitsver slechts t de fac zien, en vice-doy Ik me geschied niet te conclusie zijn pret.

LT

„Gespa woorden material schen m intuïtie zijn. De inwendig Meermal ter misl naar elk Aldus In zijn W. Kran deze afw aan de heid gee maar al vermoeie het terre dige har zijn eige verha tot hun Het is stelling goeden In ho niet ma gemakke Ten es meer „I verschij

1) Wol

wegens „ge-
juist is ge-
er — getuige
n onderzoek
ken. Er zijn
n, die tot nu
romolierrecht
Zij meenen
isten, onver-
n harte ver-
umenten ook
vrede kome,
en hinder,
ren lang met
brok in de
jaar blijvend
verstikken en
s naar argu-
t men vooraf
th elkaar als
weer elkaars
n voor Gods

waarheid is
medicijn er-

schreef over
tote van zijn
aut" was zoo

ijk een cur-

sert, wil daar-
anders ver-

„De Heraut“
of het orgaan
ig ik er toe,
brochure te

even wijzen.
ndelijk was,
om thans na
op de zaak
artikel wijst
e Heraut" is
„OP EIGEN
dat „tot dus-
sche School,
of FACULTE
recht heeft
en doctoralen

t „OPEIGEN
leiding daar-

telesen is, door
", waarop een
achtzamen".

rke klemtoon
iet op gelegd.
e uitdrukking
en wil. Want
1 we vol: de
Parijs promo-

Velt, 1934, 2e
voor. Bij de
dezer theol.
Bij de „mem-
imin. Tot de
ot. theol. fac.
t de officiële
gerkend het
nemen supé-
théologie,
phil., fac. de
spérieure des
cours publics
t. Fac. wordt
ld, geheel los

iet jaar 1906:
was gedaceerd
rden de ban-
faculteit van
1906 officieel
Université de
L, 1229—1929,
ten herinnero
ide.

s et écrits
ar 1905—1906
n Parijs nog
kon men nog
guet, H. Mon-
ciak (doctorat
ar in denzelf-
lt men onder
meer over
n van de vol-
3). Deze Cata-
het Minis-
gt na 1914 de

heid tegen min-
allen zitten in

indeeling naar de faculteiten (vroeger was de in-
deeling gekozen naar de namen der steden, waar
een universiteit was). Van 1914—1922 zoekt men
er tevergeefs naar een afzonderlijk hoofd voor
proefschriften voor theologie. Dat vindt men
pas in 1922. Doch in al die jaren van 1922—1928
(verder zag ik niet) wordt wel Strasbourg ver-
meld voor „katholieke" en protestantsche theolo-
gische dissertaties, doch geen enkele maal de Vrije
Prot. Fac. van Parijs.

Nu lette men op den officiële vorm der disser-
taties. Verleden week wees ik reeds erop. De thèse
van Aug. Lecerf (bachelier) in 1895 voert tot offi-
ciële opschrift:

Université de France,
Faculté de Théologie Protestante de Paris.

We nemen enkele voorbeelden uit later tijd. M.
Goguel gaf in 1905 zijn dissertatie (docteur en
théol.). Boven het titelblad staat: Université
de Paris; de thèse is gepresenteerd aan de fac.
de théol. prot. de l'univ. de Paris. In 1905 gaf Jean
Lajciak zijn dissertatie (docteur d'université). Weer
staat er boven: Université de Paris; Fac. de
Théol. Prot. In 1906 kwam Henri Monnier uit met
zijn proefschrift (docteur en théol.). Eveneens:
Université de Paris, thèse présentée à la
Fac. de Théol. prot. de l'univ. de Paris. Deze drie
dissertaties bevatten aan het slot de officiële
verklaring, dat zij gezien zijn door of namens den
president „de la soutenance", en den dekaan, —
doch bovendien hebben ze tevens alle drie de offi-
ciële verklaring: „Vu et permis d'imprimer:
le Vice-recteur de l'Académie de Paris L. Liard" (voor alle drie gevallen) (vgl.
ook de achterzijde der titelbladen bij Lajciak en
Monnier). Maar als Aug. Lecerf in 1931 zijn
„Thèse" presenteert aan de thans „Vrije" prot.
theol. fac., dan staat er op het titelblad wel:
Fac. Libre de Théol. Prot. de Paris, maar dan
ontbreekt elke aanduiding van de univer-
siteit. Deze ontbreekt eveneens achter het titel-
blad; en aan het slot wordt de aanteekening „vu
et permis d'imprimer" gegeven door den
vice-doyen der faculteit, maar niet door den
vice-recteur der universiteit. De andere drie,
eersigenoemde dissertaties, bevatten aan het slot
de sanctie van drie heeren: twee van de facul-
teit, maar bovendien de beslissende, de definitieve,
door den man der universiteit. Dat was alles
nog vóór de scheiding der faculteit uit het univer-
siteitsverband. Maar in het laatste geval worden
slechts twee namen vermeld, beide behoren tot
de faculteit, en de beslissende verklaring (ge-
zien, en verlof tot druk) wordt gegeven door den
vice-doyen der faculteit.

Ik meen dus, dat de promotie op eigen naam
geschiedt, en verklaart, den zin der cursivering
niet te verstaan, noch ook de daarop gebouwde
conclusie van Ds Boeijsma, dien ik overigens voor
zijn prettige bespreking dank.

K. S.

LITERATUUR EN KUNST

Litteraire kanteekeningen.

De dialoog in de christelijke literatuur.

I.

Wat is een dialoog?

„Gesprekken spelen zich maar gedeeltelijk in
woorden af. De woorden zijn een onvoldoende
materialisatie van het eigenlijke gesprek, dat tus-
schen menschen gevoerd wordt en waarbij de ziel,
intuïtie en instinct en alle zintuigen betrokken
zijn. De woorden zijn slechts zinspelingen op het
inwendige gesprek en dikwijls zelfs dat niet eens.
Meermalen doen zij dienst als bliksemafleiders, of,
ter misleiding, als dwaalspoor. Menschen lasten
naar elkaar en ontwijken elkaar in woorden".

Aldus Anthonie Donker over den dialoog.

In zijn boekje „Het literaire kunstwerk" ¹⁾ zegt
W. Kramer in 'thoofdstuk „Epiek": „Het is juist
deze afwisseling van mededeeling en handeling, die
aan de epiek z'n bijzondere bekoring en levendig-
heid geeft, een afwisseling, die in de nieuwe tijd
maar al te vaak moest wijken voor uitsluitende
vermoedende dialoog. De epicus trad daarna op
het terrein van het drama, welks wezen tegenwoor-
dige handeling is en gaf daarmee voorrechten aan
zijn eigen genre prijs. De taak van de epicus blijft
verhalen, handeling en dialoog komen eerst
tot hun volle recht in het drama".

Het is dus duidelijk dat het drama in tegen-
stelling met den roman, staat of valt met een
goeden dialoog.

In hoeverre een romanschrijver zich al of
niet mag bedienen van den dialoog, is niet zóó
gemakkelijk uit te maken.

Ten eerste al, omdat de dialoog den eenen auteur
meer „ligt" dan den anderen. Merkwaardigerwijs
verschijnen er de laatste jaren nog al eens romans,

¹⁾ Wolters, Groningen, 1932.

waarin de dialoog spaarzaamlijk of in het geheel
niet voorkomt.

Uit onzen eigen kring noem ik het werk van
Hendrika Kuyper—Van Oordt, terwijl het opviel,
dat in Van Schendels „Jan Compagnie" de dialoog
ontbrak, waardoor het verhaal ontegenzeggelijk
wel monotoon bleef.

Het meerendeel onzer auteurs, vooral in eigen
kring, benut den dialoog bovenmate. Het lijkt er
zelfs op, of zij net van den dialoog moeten hebben.

Het is, wonderlijk genoeg, de dialoog waarmee
juist de meeste der christelijke auteurs van heden
schijnbaar geen moeite hebben. Schijnbaar,
want het lijkt er niet op, dat al deze schrijvers
den dialoog beheerschen.

We beschikken heden over een toenemende pro-
ductie rammelende, praterige romans, zonder plas-
tiek, zonder behoorlijke compositie.

En het zijn niet alleen debutanten, die zich hier-
aan bezondigen, doch het blijkt bij meerderen,
vooral dames auteurs, een chronische kwaal te
worden.

Eliketten uitdelen is altijd een gevaarlijk werk
en als ik nierna eenige „soorten" van dialogen
ga onderscheiden, wil dat niet zeggen, dat het
werk van eenzelfde auteur altijd dezelfde „soort"
dialoog biedt.

Pseudo-dialogen.

Ik wil dan trachten te onderscheiden den pseudo-
romantischen-, realistischen-, en modernen dialoog.

Met den pseudo-dialoog bedoel ik het slecht
weergegeven, afgeluisterde gesprek, welks repro-
ductie niets met de werkelijkheid gemeen heeft.

De pseudo-dialoog is het geschreven ge-
spreek van een auteur, die, of papagaaiendiensten
verricht, of voor al zijn „figuren" met een te ge-
makkelijk te herkennen zeldde stemgeluid probeert
te praten, waarbij de originele Jan Klaassen het
altijd wint, omdat het publiek onder die omstan-
digheden tenminste weet met een poppenkast te
doen te hebben. De schrijvers van deze onnatuur-
lijke dialogen hebben het op hun geweten, dat het
volk is gaan spreken over „boekentaal".

De romantische dialoog.

De romantische dialoog, welke m.i. nauw ver-
want is aan den pseudo-dialoog, tierde welig vóór
1880. (Van Lennep, Bosboom Toussaint, Schimmel).
Doch ook na 1900 komt de romantische dialoog
voor. In het werk van Ds Ulfers bijvoorbeeld.
Minder gelukkig bij Seerp Anema, die reeds in
„In 's levens opgang" den ouden kerktoeren als
dritte im Bunde heel genoegelijk laat „meepraten"
met den verliefden Taco en zijn meisje.

We willen ons herinneren dat dit een jeugdwerk
van den schrijver is. Doch als na vele jaren „De
Sjoenamitische" verschijnt, blijkt het toch weer
de dialoog te zijn, die ons niet vermag te over-
tuigen, zoodat een theoloog er van schreef, dat de
schrijver Nathan laat spreken als een gerefor-
meerden apologet.

Ik ontken niet de groote moeilijkheden, waar-
voor Seerp Anema stond. Een Oostersche dialoog
valt niet eens te vergelijken met een Westerschen.
Doch de tweestelligheid is kenmerkend. Eener-
zijds de reeds vermaard geworden „theologische"
gesprekken, en anderzijds een neiging naar het
anecdotesche, zoo bijv. als Loema, de slaaf, Salomo
en de Sjoenamitische op de huwelijksreis wekt met
de woorden:

„Mijn vorst, de oogleden des dageraads gaan
open."

waarop hij prompt ten antwoord krijgt:

„Ook de onze, mijn vriend".

Voorzichtig met etiketten.

Als wij over den „romantischen" dialoog praten,
denken we ook onwillekeurig aan Wilma. Haar dia-
loog zonder meer in te deelen bij 't romantische
genre, zou blijf geven van gebrek aan inzicht.
„Realistisch" is haar dialoog echter in 't geheel
niet. De gesprekken in Wilma's werk vloeien ge-
heel en al voort uit haar wijze van schrijven.
Wilma geeft zoo goed als nooit den buitenkant
van menschen en dingen. Haar geheele werk is
gericht op den binnenkant. Wilma is een figuur
apart. Zij valt niet „in te deelen". Opmerkelijk
is het zeker, dat zij zich de laatste jaren zeer veel
moeite gegeven heeft „realistisch" te schrijven,
d.w.z. op zulk een wijze, dat haar lezers er minder
moeite mee hebben. Wie bijv. de novelle „De
Bruidsketting" vergelijkt met de dialogen in haar
laatstverschenen roman „Opstanding" moet het
opvallen, dat de vormgeving klaarder en door-
zichtiger is geworden.

In mindere mate als bij Wilma het geval is,
kan ook de dichter H. de Bruin, die onlangs
met den roman „Wat Blijft" debuteerde, zich in
zijn dialogen niet genoeg los-maken, getuige b.v. het
indringend gesprek tusschen Breeuwer en Brander,
als de laatste „in nood van bezoeking" is. Hier
peilt de schrijver diep, doch is zijn dialoog voor
mijn gevoel te gestyleerd.

In iederen romanschrijver moet iets van den
dramaturg zitten. En De Bruin is, dat voelt ge
het geheele boek door, lyricus.

Evenzeer moeilijk in te deelen is de dialoog
van Van Eerbeek, de meest individualistische figuur
onder onze jongere romanciers. Meermalen gaat

hij zonder literair gewetensbezwaar van dialoog
in monoloog over, doch bij voorkeur bedient hij
zich van een dialoog waarin twee machten elkaar
bekampen. Ik denk aan den Koksiaan en den
Baard uit „Verhalen". Is die dialoog romantisch
of realistisch? Vaak gaat hij van een realistischen
dialoog over in een filosofisch-tweegesprek, dat de
auteur voor zijn figuren op papier uitvecht. Wat
niet wegneemt, dat hij in zulke gevallen dit twee-
gesprek of dezen monoloog sterk weet te concen-
treeren op zijn figuren.

In zijn boeken komen zeer merkwaardige dia-
logen voor. Vooral in het langzame, voorzichtige,
sluwe spel van twee, die elkaar niet vertrouwen
en alleen maar peilen — is hij op z'n best.

Van Eerbeeks dialogen, nu eens realistisch (De
dienstweigeraars, Hospitaal), dan weer romantisch-
filosofisch (Peel, Jonas), ook zuiver romantisch
(Sjoerd tegen Louwrens over het heksengeloof,
in „De Strooschippers") zijn het klaarste bewijs,
dat men met etiketten de grootste vergissingen
kan begaan.

P. J. RISSEEUW.

UIT DE HISTORIE

Groote Tudor-Figuren.

(Schetsen uit den tijd der Reformatie in Engeland en Schotland.)

V.

Twee preeken in het begin der 16^e eeuw.

We hebben de vorige schets beëindigd met de
vraag: „Wat zal de Aartsbisschop van Canter-
bury, de primaat van Engeland, en bovenal, wat
zal de jonge koning Hendrik VIII zeggen van de
nieuwe banen, die John Colet betrad met zijn pas
gestichte St. Paul's School?"

Wat den eersten betreft: Aartsbisschop Wareham
was ruim genoeg van blik om weerstand te bieden
aan de inblazingen van Colets vijand, den Bis-
schop van Londen. Wel verre van daaraan toe te
geven, toonde hij zijn sympathie voor Colet door
dezen aan te wijzen om de preek te houden voor
de bijeenkomst der synode („Convocation") in het
Aartsbisdom Canterbury in Februari 1512.

De preek, toen door Colet gehouden, is beroemd.
Men heeft ze genoemd de ouverture van het
groot drama der Reformatie in Engeland.

Meer dan een eeuw tevoren, in het laatst der
veertiende eeuw, had John Wyclif, hoogleraar
te Oxford, „Engelands eerste Protestant" en de
leermeester van Johannes Husz, moedig zijn stem
verheven tegen de misbruiken en schandelijkheden,
waarover men toen allerwegen struikelde in de
Kerk van Rome. Thans kwam er weer iemand
naar voren, even onbevreesd, en met zeker even-
veel gezag: John Colet, de Deken der St. Pau-
luskathedraal.

De Synode was samengeroepen op bevel van den
Koning Hendrik VIII, om gelden te voteeren voor
den oorlog ter verdediging van den Paus tegen
Lodewijk XII van Frankrijk, en ook om maatregelen
te overwegen ter uitroeiing van ketterijen. Bis-
choppen, dekenen, abten en priors uit het heele
aartsbisdom Canterbury waren tegenwoordig, en
onder hen was, ongetwijfeld, ook de slagerszoon
Thomas Wolsey, deken van Lincoln, de opgaande
zon, die weldra als Aartsbisschop van York, Kar-
dinaal, Pauselijk Legaat en gunsteling des Kon-
ings, de Engelsche politiek een kleine twintig
jaar zou leiden, en de meest trotsche hoofden voor
zich zou doen sidderen.

Er was moed voor noodig om aan zulk een
vergadering voor hen onaangename dingen te zeg-
gen. Maar Colet had reeds eerder getoond die
te bezitten, en het bleek ook nu.

Hij nam als tekst Romeinen 12:2, waar we
lezen:

„Wordt dezer wereld niet gelijkvormig, maar
wordt veranderd (Eng.: reformed) door de ver-
nieuwing uws gemoeds (Eng.: understanding, Dr
v. Leeuwen en Dr Jacobs in „Korte Verklarin-
g": inzicht), opdat gij moogt beproeven welke
de goede en welbehaglijke en volmaakte wil
Gods zij."

Hij verdeelde zijn preek in twee hoofddeelen:
wereldgelijkvormigheid en reformatie.

„Met de wereld," zoo zeide hij ¹⁾, „bedoelt de
apostel de wereldsche leefwijze, welke hoofd-
zakelijk bestaat in deze vier zonden: duivelsche
trots, vleeschelijke lust, wereldsche begeerigheid,
het opgaan in de zaken dezer wereld."

Van de trots zeide hij:

„Hoeveel eerzucht is er tegenwoordig niet
bij de mannen der Kerk? Hoe snellen zij, bijna
buiten adem, van de eene prebende naar de
andere, van de mindere naar de meerdere, van
de lagere naar de hoogere?"

¹⁾ Ik ontleen dit alles aan het artikel van John Bell in
„The Great Tudors" (1935).